

ARBO-PLAN WERKGROEP PRAKTISCH NATUURBEHEER 2011

Doel van het Arboplan is een zo groot mogelijke veiligheid tijdens het werk te waarborgen. Dit gebeurt door een analyse te maken van de risico's bij verschillende soorten werkzaamheden en aanwijzingen te formuleren om deze risico's zo goed mogelijk te ondervangen.

Dit plan is samengesteld in 2005; het wordt indien nodig geactualiseerd. Bijgewerkt in januari 2007 en na consultatie van de object-coördinatoren in augustus 2011.

Het plan wordt bewaard en toegestuurd aan alle leden van de werkgroep alsmede aan de penningmeester van het afdelingsbestuur en de Arbo-coördinator van de Stichting Landschapsbeheer Gelderland.

Inhoud

- Doel werkgroep
- ARBO-plan
- Organisatie
- Werkzaamheden
- Gereedschap
- Beschermingsmiddelen
- Begeleiding en toezicht
- Risico-inventarisatie
- Rapportage
- Risico-inventarisatie en Plan van aanpak
- Samengevat op een rijtje de Risico-inventarisatie van Praktisch Natuurbeheer
- Inhoud EHBO-does
- Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van:
de vrijwilliger en van de objectcoördinatoren
- Ongevallen tijdens het werk
- Locaties van de werkplekken van Praktisch Natuurbeheer

Doel werkgroep Praktisch Natuurbeheer (PN)

Het doel van PN is het onderhouden en in stand houden van natuurlijke landschapselementen en de structuur daarvan, in verschillende gebieden in Nijmegen en omgeving, uit het oogpunt van landschap, natuur en milieu.

De werkzaamheden op gezonde en veilige wijze uit te voeren als vrijwilligerswerk door vrijwilligers.

ARBO-plan Praktisch Natuurbeheer

Overeenkomstig de wettelijke eisen ten aanzien van veiligheid en arbeidsomstandigheden, ook geldend in het vrijwilligerswerk, is door de leden van PN het ARBO-plan gemaakt. Het plan is goedgekeurd door de ARBO-coördinator van Stichting Landschapsbeheer Gelderland.

Dit plan is de specifieke uitwerking voor de werkzaamheden van PN, volgens de "ARBO in het Nederlandse landschap; een handleiding voor veilig vrijwilligerswerk in natuur en landschap", van maart 2000.

Tot dit ARBO-plan behoort de "Zakgids Veilig Vrijwilligerswerk": deze zakgids is of wordt uitgereikt aan alle werkgroepleden van PN.

Organisatie

De werkgroep Praktisch Natuurbeheer is onderdeel van het IVN. Leden van de groep treden op als coördinator of als object-coördinator. Zij onderhouden in onderling overleg de contacten met de overige leden, de eigenaren van de natuurterreinen en het bestuur van de afdeling. Tevens onderhoudt de coördinator de contacten met de ARBO-coördinator van Stichting Landschapsbeheer Gelderland. SLG ondersteunt PN met deskundige begeleiding en een aanvullende ongevallen- en aansprakelijkheidsverzekering. Deze secundaire dekking geldt ook voor de rechtstreekse reis naar en van de werkplek.

Gasten kunnen gedurende een of meer dagdelen aan de werkzaamheden van PN deelnemen. Zij vallen eveneens onder de aanvullende verzekeringen.

Werkzaamheden

De werkzaamheden omvatten: onderhoud van hoogstamfruitbomen, laanbomen, bos, houtwal en houtsingel, knotbomen; Onderhoud en vlechten van heggen (met of zonder doornen); Verwijderen opslag en onderhoud heide, open plekken plaggen voor de zandhagedis, (blauw)grasland, poelen, beken, griend; Plaatsen, repareren of verwijderen van afrasteringen en beschoeiingen.

Gereedschap

Er wordt met handgereedschap gewerkt, te weten: telescoopstok, topschaar, stokzaag, snoeischaar, takkenschaar, beugelzaag, snoeizaag, (cultuur)sikkel, hark, schop, spade, bats, riek, hooivork, plaghak, (hand)zeis, bijl, ladder, borglijn, grondboor, sleg, nijptang, hamer. Er wordt geen gebruik gemaakt van motorzagen, of elektrisch gevoerd gereedschap. Het gereedschap wordt bewaard in de garage van de materiaalmeester en wordt vervoerd in een speciale aanhangwagen. Het gereedschap wordt door de materiaalmeester, bijgestaan door enkele andere PN-leden, onderhouden, geïnspecteerd en gerepareerd.

Beschermingsmiddelen

Werkhandschoenen worden verstrekt door de materiaalmeester.

Veiligheidswerkschoenen of -laarzen (met stalen neus) worden door de vrijwilliger zelf aangeschaft. Deze worden gedeeltelijk vergoed.

Veiligheidshelmen worden bij het gereedschap bewaard. Zij mogen officieel niet langer dan een jaar of vijf worden gebruikt. De productiedatum staat binnenin. Maar omdat ze door ons slechts enkele keren per jaar worden gebruikt en in het donker worden bewaard, mogen ze volgens SLG wel tien jaar mee (telefonische mededeling op 2-10-03).

Begeleiding en toezicht

De werkdag wordt begeleid door de coördinator of objectcoördinator. Deze (meewerkende) (object)coördinator houdt toezicht op de veiligheid en de uitvoering van de geplande werken.

De (object)coördinator beoordeelt tevens de terrein- en weersomstandigheden, alsmede de algemene conditie van de deelnemers en past de werkzaamheden en planning van de werkdag daarop aan. Bij incidenten of ongelukken neemt de (object)coördinator actie en coördineert de hulpverlening totdat professionele hulp aanwezig is.

De werkdagen beginnen met een herinnering aan de werkwijze en veiligheidsaspecten.

Nieuwe deelnemers en gasten worden door de (object) coördinator of een mentor geïnstrueerd betreffende de werkzaamheden, de veiligheid en het gebruik van gereedschap. Zij worden intensief begeleid door de (object) coördinator of mentor. Dit geldt met name als het gaat om schoolkinderen.

Alle op de adreslijst voorkomende deelnemers hebben het ARBO-plan Praktisch Natuurbeheer en de Zakgids Veilig Vrijwilligerswerk gekregen, hiermee aangevende dat ieder binnen de werkgroep verantwoordelijk is voor zijn eigen veiligheid en die van de anderen. Alle nieuw op de adreslijst te plaatsen personen krijgen het ARBO-plan Praktisch Natuurbeheer en de Zakgids Veilig Vrijwilligerswerk.

Risico-inventarisatie

Overeenkomstig de eisen van de ARBO is een risico-inventarisatie van de werkzaamheden uitgevoerd. Zie hierna

Ter voorkoming van risico's zijn in het Plan van aanpak handelwijzen opgenomen.

Rapportage

Van de werkdag wordt een verslag geschreven in het logboek van Praktisch Natuurbeheer, waarin onder andere opgenomen zijn: het aantal deelnemers, het type werk, de werkomstandigheden, de eventuele (bijna) ongelukken

Risico-inventarisatie en Plan van aanpak Praktisch Natuurbeheer

Onderhoud hoogstamfruitbomen, laanbomen, bos, houtwal, houtsingel, knotbomen

Nodig: telescoopstok, topschaar, stokzaag, ladder, borglijn, snoeischaar, takkenschaar, beugelzaag, snoeizaag, hamer, bijl, nijptang, krammen en spijkers.

Veiligheidsschoenen of Veiligheidslaarzen	Verplicht
Werkhandschoenen	Verplicht
Veiligheidshelm	Verplicht (kan af als boom klaar is en hout opgeruimd wordt)
Veiligheidsbril	Verplicht bij Stokzaag
Plan van aanpak: instructie werkzaamheden; aandacht geven aan gevaren (vallend hout, zaag-, val- en snijwonden); schoenen of laarzen met profielzool en stalen neus dragen; veiligheidshelm dragen; veiligheidsbril dragen bij gebruik stokzaag; ladders met borglijnen vastzetten; op vallende takken en elk ander gevaar letten; op elkaar letten; tussendoor pauzeren; werkplek opruimen en schoonhouden; na afloop het lichaam controleren op teken	

Onderhoud heggen (met of zonder doornen)

Nodig: stokzaag, snoeischaar, takkenschaar, beugelzaag, snoeizaag, riek, hooivork. Bij het leggen en vlechten van heggen zijn bovendien nodig: snoeizaag of hiep, lashandschoenen.

Veiligheidsschoenen of Veiligheidslaarzen	Aanbevolen/verplicht
Werkhandschoenen	Verplicht
Veiligheidsbril	Verplicht bij doornstruiken
Plan van aanpak: instructie werkzaamheden; aandacht geven aan eventuele gevaren (doorn- snij- zaag- en steekwonden); schoenen of laarzen met profielzool en stalen neus dragen; werkhandschoenen dragen;	

veiligheidsbril dragen (doornwonden);
 op elkaar en op gevaar letten;
 bij gebruik van ladder iemand de ladder deskundig vast laten houden, wanneer een
 borglijn niet gebruikt kan worden;
 tussendoor pauzeren;
 werkplek opruimen en schoonhouden;
 na afloop het lichaam controleren op teken

Verwijderen opslag en onderhoud heide, open plekken plaggen voor de zandhagedis, (blauw)grasland, poelen, oevers, beken, griend.

Nodig: takkenschaar, beugelzaag, snoeizaag, schop, spade, plaghak, (cultuur)sikkel, handzeis, riek, hooivork, (hooi)hark, indien nodig veiligheidshelm.

Veiligheidsschoenen of Veiligheidslaarzen	Verplicht
Werkhandschoenen	Verplicht
Veiligheidshelm	Aanbevolen/Verplicht
Plan van aanpak: instructie werkzaamheden; aandacht geven aan de eventuele gevaren (snij-, steek- en zaagwonden); schoenen en laarzen met profielzool en stalen neus dragen; werkhandschoenen dragen; veiligheidshelm dragen wanneer er een boom wordt omgezaagd; op elkaar en op gevaar letten; tussendoor pauzeren; werkplek opruimen en schoonhouden. na afloop het lichaam controleren op teken	

Plaatsen, repareren of verwijderen afrasteringen en beschoeiingen

Nodig: snoeischaar, snoeizaag, takkenschaar, hamer, nijptang, krammen en spijkers, schop, spade, grondboor, sleg.

Veiligheidsschoenen of Veiligheidslaarzen	Verplicht
Werkhandschoenen	Verplicht
Plan van aanpak: instructie werkzaamheden; aandacht geven aan eventuele gevaren (snij-, steek-, en zaagwonden); schoenen of laarzen met profielzool en stalen neus dragen;	

werkhandschoenen dragen; tussendoor pauzeren; werkplek opruimen en schoonhouden. na afloop het lichaam controleren op teken
--

Samengevat op een rijtje de risicoinventarisatie van PN

Het is binnen PN bekend welke persoonlijke beschermingsmiddelen moeten worden gedragen: hierover zijn duidelijke afspraken gemaakt met de PN-leden (zie ook plan van aanpak bij de verschillende werk-gebieden).

Deze beschermingsmiddelen zijn onder andere:

- veiligheidsschoenen/veiligheidslaarzen;
- werkhandschoenen of lashandschoenen;
- veiligheidsbril;
- veiligheidshelm.

De beschermingsmiddelen dienen dan ook daadwerkelijk te worden gedragen.

Bij aanwezigheid van gasten dient extra aandacht aan de veiligheidsinstructie te worden besteed. Dit geldt met nadruk als het gaat om schoolkinderen.

Wat binnen onze werkgroep aan ongelukken kan voorkomen op zo'n werkdag: struikelen, uitglijden, van de ladder vallen, zaag-, snij-, steek-, en hakwonden, oogletsel, botbreuken, **tekenbeten**.

Altijd mee zijn de EHBO-doos en een mobiele telefoon (112). De mobiele telefoon wordt geregeld door de desbetreffende object-coördinator.

Bij ziekte/ongeval van de vrijwilliger:

- zijn EHBO-spullen aanwezig (materiaalbeheerder); er dient ook een fles met schoon water te zijn
- is een mobiele telefoon aanwezig (objectcoördinator)
- is een lijst aanwezig hoe de betreffende gebieden te bereiken zijn door de ambulance (materiaalbeheerder)
- is een lijst aanwezig met de namen, adressen, telefoonnummers van de PN-leden (materiaalbeheerder).

Nieuwe PN-leden krijgen de eerste keren een persoonlijke begeleider die ter plekke wordt aangewezen.

Alle leden van PN krijgen dit Arbo-plan en de "Zakgids Veilig Vrijwilligerswerk".

Van iedere werkdag wordt een verslag (in het logboek) gemaakt.

(Bijna) ongevallen worden geregistreerd door de Arbo-functionaris en bij zijn afwezigheid door de objectcoördinator.

Onderhoud, inspectie en reparatie van het gereedschap gebeurt door de materiaalbeheerder, bijgestaan door enkele andere PN-leden.

Inhoud EHBO-doo

Verbandgaasjes: klein: 2 stuks, middel: 2 stuks, groot: 2 stuks

Pleisters, schaar, splinterpincet, tekentangetje, latex-handschoenen: 2 paar, betadine jodium, leucoplast/leucosilk: 1 rolletje, Snelverband klein: 1 stuks, middel: 1 stuks, groot: 1 stuks, drukverband klein: 1 stuks, middel: 1 stuks, groot: 1 stuks, hydrolast windsel klein: 1 stuks, middel: 1 stuks, groot: 1 stuks, driekante verbanddoek, Lifecap (voor beademing), isolatie reddingsdekentje, fles schoon water (wonden spoelen)

Om vast te kunnen stellen of de EHBO-doo compleet is, is deze verzegeld. Als het zegel verbroken is dient de inhoud te worden aangevuld.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

De vrijwilliger

Taken	Verantwoordelijkheden	Bevoegdheden
Uitvoeren van vrijwilligerswerk in natuur en landschap	Uitvoeren van de taken met inachtneming van de eigen veiligheid alsmede van de collega-vrijwilligers en direct betrokkenen	Stilleggen van het werk op het moment dat er gevaar bestaat voor mens, dier of milieu
Gebruiken van de benodigde persoonlijke beschermingsmiddelen	Onderhouden van de eigen persoonlijke beschermingsmiddelen	
Gebruiken van de beschikbaar gestelde gereedschappen en hulpmiddelen	Veilig werken met gereedschappen en hulpmiddelen	
Melden van ongevallen en onveilige omstandigheden	Zich als "goed huisvader"gedragen (dit is een verantwoordelijkheid die als zodanig in de wet is opgenomen)	
Opvolgen van directe instructies van de objectcoördinator		
In overleg met de objectcoördinator, collega-vrijwilligers instrueren en begeleiden		

De objectcoördinator

Taken	Verantwoordelijkheden	Bevoegdheden
Plannen en feitelijk	Juist plannen en	Stilleggen van het

leidinggeven aan het vrijwilligerswerk	leidinggeven aan de vrijwilligers	vrijwilligerswerk op het moment dat er gevaar bestaat voor mens of milieu
Overleggen met opdrachtgever(s) over de uit te voeren werkzaamheden	Onderkennen van mogelijke risico's bij het aangaan van nieuwe opdrachten	Stoppen van werkzaamheden die door een bepaalde vrijwilliger op onverantwoorde wijze worden uitgevoerd
Geven van directe instructies aan de vrijwilligers	Ter beschikking stellen van veilig gereedschap en hulpmiddelen	Schorsen c.q. weigeren van bepaalde vrijwilligers
(Laten) inwerken van nieuwe vrijwilligers en instrueren van nieuwe handleidingen in het vrijwilligerswerk	Zich als "goed huisvader"gedragen (dit is een verantwoordelijkheid die als zodanig in de wet is opgenomen)	
Toeziën op het gebruik van de benodigde persoonlijke beschermingsmiddelen door de vrijwilligers	Aangaan van opdrachten voor het uitvoeren van vrijwilligerswerk	
Toeziën op het correcte gebruik van beschikbaar gestelde gereedschappen en hulpmiddelen		
Registreren van ongevallen en onveilige omstandigheden		

Ongevallen tijdens het werk

De objectcoördinator zorgt dat er een mobiele telefoon aanwezig is.

Het alarmnummer is 112.

De hulpdienst wil de naam weten van de (half) verharde weg waarlangs de werkplek zo dicht mogelijk te bereiken valt en eventueel een huisnummer of andere kenmerken. De hulpdienst is in bezit van sleutels van slagbomen.

Iemand van de werkplek zal op een strategisch plek gaan staan om de hulpdienst op te vangen.

Locaties van de werkplekken van Praktisch Natuurbeheer